

FIKİRLER

On beş günde bir çıkar ilim ve san'at mecmuası

CİLT: 2

1 EYLÜL 1929

SAYI: 43

Musahabe

Asrî Şehir

1

Asrî bir şehri vücuda getirmek çok kere büyük binalar, sokaklar, asfalt kaldırımlar yapmak zannedilir. Şehirlerde asrîliğin daha esash, daha bünyevî şartları vardır. Bu şartları bulmak için şehir fikrini tabiileştirmek lâzımdır. Bir şehir içinde yaşadığı ve ahalisi denilen içtimai bir hayatın kalbidir. Her kalp gibi taşıdığını dökmeksizin ve hırpalamaksızın taşımalıdır. Halbuki şehirler medeniyetlerin nev'ine göre değişen mevcutlardır. Kendisini hava kuvvetleriyle harice müdafaa eden bir şehrin vaziyeti bu müdafaa-i kale dıvarlariyle yapan şehrin aynı olamaz. Tezgâhla çalışan aile iktisadını yaşayan bir şehrin vaziyeti büyük

sanayi devrine girmiş bir şehrin vaziyetine benziyemez.

Onun için yeni şehirler bambaşka bir uzviyete malikdirler. Yeni şehirlere bu uzviyeti veren şey içtimai tesanüdün ve içtimai iş bölümünün şimdiye kadar görülmemiş bir halde ve derecede ilerlemesidir. Bunun neticesi olarak büyük sanayi devrine girmiş olan her şehirde üç nevi şehir halkı vücuda gelmiştir. Evvelâ merkezde çalışan ve merkezde oturan asıl şehir ahalisi. İkincisi merkezde çalışmakla beraber ailesi muhitte kalanlar. Üçüncüsü doğrudan doğruya şehir hari-cindeki fabrikalarda çalışanlar. Bu taksimat iktisadî ve içtimai hayatın icabı olup

sun'î veya cebri değildir. Fakat tabii olan bu taksimatın arzu edilmeyen neticeleri zuhur etmiştir: Merkezin sıkışması, bahçelerin kaybolması, sıhhatin tehlikeye girmesi, merkezdeki kiralara fahişleşmesi, seyri-sefer buhranı... Bu keşme-keşin asıl sebebi şehirlerin yeni faaliyeti değil, belki bu faaliyeti hakkıyla taşımaktan başka faydası olmıyan bu kap-ların henüz eski şeklini muhafaza etmesidir.

İstanbul Darülfünunu
Müderrislerinden

İsmail Hakkı

Muasır medeniyete göre hayatın manası

Garp medeniyeti, eski yunan medeniyetiyle hristiyanlığın bir halitasıdır. Bu günkü medeniyetin hayata verdiği mana dahi o iki esasın bir muhassasıdır. Bundan evvelki iki makalede eski Yunanın hayata verdiği manayı arz etmiştim.

Bu makalede hristiyanlığa göre gayei hayatın ne olduğunu izaha çalışalım. Taki Garp medeniyetinin, üstüne istinat ettiği diğer temel direğininide görmüş olalım.

* *

Hristiyanlık Yahudilikten doğmuştur. İsa, eski Yunan kültürüyle hiç bir veçhile teması gelmemiştir. İsa, Yahüdi muhiti içinde doğmuş ve Yahüdi terbiyesi almıştır.

Yahüdi peygamberlerinden (İsaiye) asıl olan şeyin şekli ibadet olmayıp, ahlaki hayat ve temiz kalplilik olduğunu İsadın çok zaman evvel öne sürmüştü.

« Allah diyorki; Bana bir çok kurbanlar kesiyorsunuz. Ben artık böyle şeylerden nefret ediyorum. Ne sürü sürü kesdiğiniz hayvanların yağı, ne kurban ettiğiniz sığırların, koyunların, keçilerin kanı beni aslâ hoşnut etmiyor. Artık ben böyle faydasız kurbanları istemiyorum. Ben sizlerden şunu isteyorum: kalbinizi tas-

fiye ediniz. Zihninizden fena fikirleri atınız. Fenalık yapmaktan vaz geçiniz. »

Enbiyayı Beni İsrailin bu nevi, surî ve haricî dindarlık aleyhindeki emirleri İsadın çok evvel dahi vardı. İsayi hararetlendiren enbiyayı Beni İsrailin işte bu kalbi ve ahlâkî dindarlık hakkındaki sözleri oldu.

Zaten Yahudiler, asırlardan beri Allah tarafından gönderilecek bir Mehdi beklemekte idiler. Bu Mehdi gelip dünyayı düzeltecek, insanlar arasında sulh ve saadet temin edecek idi. Dünya (Allahın malikânesi) şeklinde sulh ve saadet içinde yüzecekti.

İsa, tam zamanında gelmişti. Yahudiler, böyle bir Mehdi beklemekte idiler. Yalnız Yahudilerin beklediği Mehdi, yıkılan yahüdi devletinde kuracaktı. İsa ise dünya işlerini düzeltecek kadar kendinde kuvvet görmüyordu.

İsa şöyle diyordu: « Allahın melekûtu şurada veya burada diye gösterilemez. Zira O, sizin derunınızdadır. »

İsaye göre içinizde olan bu şey, Allahdır.

İçimizde olan Allah ile, nasıl (Visal) hasıl etmeli? — Bu hususta İncilin öne sürdüğü ilk şart: Surî dindarlıktan uzak olmaktır. (Fa-

riziye) olmamaktır. Bunlar şekli dindarlığa pek ehemmiyet verirlerdi. Hakikî ve kalbi dindarların aleyhinde ateş püskürürlerdi. İsa, bu (Fariziye) lere (mürai, tışları süslü, içleri murdar) derdi.

İsaye göre, ibadet, eğer bir hissi ifade etmiyorsa hiç kıymeti yoktur. (visalüllah); şekli ibadetin neticesinden elde edilir bir şey değildir.

O halde esas nedir? — Esas kalbin tasfiyesidir. kalbin temiz olmasıdır. Allah nasıl mükemmel ise öyle mükemmel olmalıdır. «Allahı, ve komşunu yani insani bütün kalbinle bütün kuvvetinle seveceksin » Bu, İsanın en mühim emriydi.

İsanın bu en mühim emri onun getirdiği yeni bir şey değildi. Bu, Tivrattada vardı. Yalnız İsa, Allah mefhumunu değiştirdi. Musanın allahı, kahhar ve müntekim idi. Mahlûkatı ile kendi arasında bir uçurum vardı. İsanın allahı ise, rahim ve şefik ve mahlûkatı ile kendi arası ep ve ibin gibi. Musanın ümmetinin allaha ibadeti, korku dandır. İsanın ümmetinin sevgi dendir. Birinde korku, diğerinde sevgi esastır. İsa, kötülük yapanları da iyilik ile karşılamayı söylemiştir. Sizi

sevenleri sevmek, hiç bir mükâfatı mucip değildir. Put perestler dahi böyle değil midir? Düşmanlarınızı seviniz, sizi tahkir edenleri taktis ediniz. Size fena muamele edenler için hayır dua ediniz. Ancak bu suretledir ki, semavî pederinizin oğulları olabilirsiniz!!!»

İsanın talim ettiği hristiyanlık hayatı şöyle idi:

Dünya mal ve mülkünden ve kendinden bile vaz geçmek... Hristiyan, fakirliği sevecek... Devenin bir iğne deliğinden geçmesi muhtemeldir. Amma bir zenginin [Allahın malikânesi] ne girmesine imkân yoktur!!!!

« Mes'uttur ağlayanlar... çünkü onlar tesliye edileceklerdir. » Hayata şeytan hakim. Tabiat ve bizim uzuvlarımız bile bizi günaha sevkedecek mahiyettedir.

İsa diyorki: eğer sağ gözün seni sukut ettiren bir şeye sebep olursa onu kopar at!!!» İnsan, iki mevlâyâ kul olamaz. Ya allaha kul olacaktır, ya

şeytana... Bu hale vasil olabilmek içinde uzun riyazatlar lâzım, inziva lâzım, onları da yapacaksın... İsanın bu talimatı, bir rüya gibiydi, hayali idi. İnsanların psikolojisine hiçte uygun değildi. Yaşadığımız dünya, hayal âlemi değil şeniyet âlemidir. İnsan-

Siyah tüller ve kırmızı güller

Açılsa papatyalar, bahar füsünla gelse,
Gül dikenî Bülübülün âşık kalbini delse;
Benim de dinse artık hiç dinmiyen kalp ağrım,
Ömrüm bu genç çağında kalmasa böyle yarım...
Baharların hülyalı, bâkir akşamlarında,
Binbir renk bahçelerde, çiçeklerin yanında,
Mehtap solgun bir oya işlerken kumral tülde,
Benim gönül fidanım açılma pembe gülden...

* *

Bekleme yavrum artık açmıyacak bu fidan,
Bak ufuklar kıpkızıl, güneşe bir damla kan.
Şimdi örter simsiyah tüller karabahtını
Hasret ateş eliyle okşar gönül tahtını...
Mehtap ince dallardan damlarken bir su gibi,
Melâl kalbimi deler zalim bir burğu gibi...
Acıdır böyle herşey, herşey böyle vefasız,
Beklediğin de olur bir başka ufak yıldız...
O eritir rûhunu alevden kadehlerde,
Senin de mağmum kalbin hıçkırır perde perde...
İnerken ufka birgün gece siyah tüllerle
Senin beyaz mendilin dolar kızıl güllerle...

8 Ağustos 1929

Ahmet Mümtaz

lara teklif olunacak hayat gayesinde şeniyetinde nazarı itibara alınması lâzımdır. İşte bu sebeplerdir ki çok geçmeden insanlar, eski Yunan medeniyetinin, insiyaklarında müsait görünen hayat gayesini tekrar ele aldılar. Hristiyanlığın mefkûresini onunla

mezcetmeye uğraştılar. Bu günkü hayat gayesi, işte bu ikisinin memzucu olan bir şeydir. Bununla beraber eski Yunanının tesiri daha ziyadedir.

M. Rahmi

İzmir Zelzeleleri

İzmir zelzeleleri; Garbî Anadolu'nun Morfolojik ve Jeolojik bir bünyenin neticesidir. Evvelâ garbî Anadolu'nun Morfoloji ve Jeolojisini tetkik edelim:

Garpta Adalar ve şimalde Marmara denizinden itibaren şarkta takriben (İstanbul) nisfînîharına kadar garbî anadolunun büyük bir kısmını temyiz eden Morfoloji eş-kâl; mıntakanın münhedim sahalarla dolu olmasıdır. Bu kıta asıl yarım adanın diğer kısımlarına benzemez. Burası, irtifaları tabiat, vüs'at ve imtidatları, istikametleri muhtelif, müteaddit Dağ, Tepe ve ovalardan ibaret olup mürekkep değildir.

İstanbul boğazından (Fet-hiye) Körfezine kadar olan mıntaka çok yeni Jeolojik devirlerinde yukua gelmiş Dislokasyonlar neticesinde şedit inkısamlar şakuli istikamette azim iltivalara, ve inhitatlara maruz kalmış pek girintili ve çıkıntılı bir şekil iktisap etmiştir. Yani bu hemen hemen dislokasyon neticesi teşekkül etmiştir. İnhidam sahaları « Gediz »; (küçük ve büyük Menderes) Şark — Garp istikametinde uzanmış çukur ovalar vücuda getirmiştir. Bu ovalar ekseriya deniz seviyesine kadar inerler ve buradan itibaren aynı münhedim sahalar, aynı istikamette tulânî körfezler şeklinde imtidat ederlerki Gediz — Alaşehir teşâ-ubu İzmir körfezini vücuda getirmiştir.

Garbî Anadolu'nun Jeoloji bünyesi billurî ve istihalevî suhurdan ve bilhassâ (Arkeen) devri suhurundan mürekkep, cenup cihetinde geniş bir mermir kuşağı ile (Paléogique) teşekkülât ile muhattır.

Merkezi kütlelerin etrafını ihata eden (Mezozoik) ve (Tersier) tabakatından mürekkep silisler çevirir. Kütlelerin şimali garbî kısmında şarkî Adalar denizi mültevi silisleri, şarkında Keşişdağı (Ulu-dag) iltivaat sistemleri biraz cenopta yukarı Gediz ve büyük Menderes dağları kütlelerinin tamamen cenubunda şarka doğru açılan Menteşe silsileleri bulunur.

Merkezi kitle: Garbî Anadolu'nun nüvesini, hemen hemen münhasıran billurî suhurdan ve tali derecede nim billurî istihalevî suhurdan mürekkep vasi bir saha vücuda getirir. Merkezi bu arkeen kütlelerin şimalinde Karası havalisine doğru hududunu yukarı (Simav) çayı münhedim çukuru, garba ve cenuba doğru marmara gölü üzerinden ve Manisa dağı ve tahtalı dağın şarkından küçük menderes mansabına kadar şimali şarkî istikamette uzanan şarkî adalar denizi silsileleri ve küçük menderes mansabından itibaren (Mendelye) körfezine kadar olan saha teşkil eder.

Cenup hududu Milâstan başlıyarak şarka doğru Menteşenin dağlık nevahisini ihtiva eder ve şimali şarkîye

doğru (Babadağ) ve Denizli üzerinden bir kavis çevirerek şimalde (Banas) ovasından ve Uşaktan geçerek şimali garbide (Simav) çayı çukur ovasına vasil olur.

Takriben Simavdan Milâsa kadar (240) kilometre tulûndedir. Bu vasi merkezi kütlelerin büyük bir kısmı (Arkeen) suhuru (Neojen) tabakatiyle mestur bulunur.

Bundan başka kütle Dislokasyonlar neticesinde şark garp istikametinde derin tulânî çukur ovalara inkısam eder.

Büyük çukur ovalar mıntakayı tali nahiyelere tefrik etmiştir.

Cenuptan başlıyarak büyük Menderesin aşağı mecrası çukur ovasına tesadüf edilir. Ovanın şarka doğru temadisini (Denizli) nin (Piliyosen) devrine ait tatlı su tabakâtı teşkil eder.

(Büyük Menderes) çukur ovasının şimalinde (Aydın) dağlarıyla (Bozdağ), (Mahmut) dağı arasında bulunan (Küçük Menderes) tulânî çukur ovası gelir. Daha şimalde (Gediz) çayının aşağı mecrasını teşkil eden üçüncü tulânî çukur ova takip eder.

Bu nahiye (Gediz) ve (Büyük Menderes) çaylarının yukarı mecralarını teşkil eden akar su şebekleriyle azim itikâle maruz kalmış bulunur.

— bitmedi —

Gelecek makalede (Garbî Anadolu'nun Jeolojik zamanlarda ugradığı tahavvülâtı tetkika çalışacağız.

Hurşit

Hatıralar

Zavallı bir mektup, ki — şimdi rengi sapsarı
Kâtil gibi mahpustur konsolun sürgüsünde.
Onun bir kalp gizliyen şu kıvrımlı süsünde,
Bir haz vardır, ki beni sürükler yavaş yavaş.

Ruhumdan geçen bir tayf fısıldar: korkma yaklaş,
Niçin ellerin titrek, bakışın dağınık niçin ?
Heyecanla birleşen merakı tatmak için
Duy, gönlüne bir anda yaklaşan uzakları:

Ümit kadar şekilsiz dün girift ve berraktır!
Mezarı hatıranın ne göğüs ne dudaktır:
Vah, aların sonunda başlıyan ebedilik
Satırların koynuna yerleşecek gibidir!
Gururlu bir yüreğin şafakt nasibidir!

Fakat, temiz duygumuz olursa didik didik,
Çırpınır bağrımızda kaskatı bir düşünce.
Sorarız: başımızda bir yumak ürperince,
Bu ıstırap, mazinin açılan uykusu mu ?
Affetmek, ruhumuzda çağlamıyan bir su mu ?

Eski şeylerin canlı kalanları hazinse,
Yükselir içlerinden dumanlı bir ihtişam...
Işıksız dünyanın örgüleri derinse,
Kimimiz, hissimize der, ki ben haykıramam!
Lâkin, bu kapkaranlık, bu mukaddes sükûnet,
Ömrümüze vermezmi kudretli bir hareket ?

Topraklaşan bir tuğla veya çini bir lâle,
Rüyamıza içirir silinmiş bir hayale.
Hatıralarsa yaşar göğsümüzde dipdiri,
Asârı atikanın bu değil midir sihri ?

Sabih İzzet

Yeni Mektep

33 sene evel John Devvey Şikağodaki surf kendi eseri olan Tecrübe Mektebini henüz vücuda getirirken müstakbel mektebin eşya ve levazımını tedarik için muhtelif mahallere müracaat ediyor. Masa, sandalye ve sıraların siparişinde daima çocukların ihtiyaçlarını düşünerek yeni terbiyede birer vasıta olacak eşyanın kâmilin, çocukların ruhunu okşayacak derecede güzel, sevimli, kullanışlı ve hıfzıssıhha kanunlarına muvafık bir surette yapılmış olmalarını nazarı dikkata alarak bütün arzularını büyük bir sabırla birer birer en küçük teferruatına kadar izah ediyor. Fakat büyük terbiyeciye müteahhitler şu cevabı verdiler:

« Sizin istediğiniz eşya çocukların suhulet ile çalışmalarına müsait şeraiti haiz. Biz böyle modelleri yeni işliyoruz. Bizde mevcut olanlar yalnız çocukların üzerlerinde uslu oturmaları ve muallimlerini dinlemeleri için yapılmış olanlardır. Maatteessüf arzunuzu tatmin edemeyeceğiz »

Şu cevapta mazideki mektep sistemini ve terbiye telâk-kisini görürüz.

Fakat John Devvey bütün bu müşkülâta rağmen fikirlerinin tahakkukuna çalıştı ve yoksulluk içinde «Laboratuvar» mektebini kurdu ve bu mektepten Mektep ve

Cemiyet, Çocuk ve Müfredat Programı, Alâka ve eşya, Demokrasi ve terbiye namında ve daha bir çok yeni terbiyeye ait felsefi esleri zuhur etti. Geçen 30 sene müddet zarfında yeni terbiye cereyanları ateşin reformeler tarafından Amerikanın en küçük şehir ve köylerinde tatbik edilmeğe başladı. Hareket ve faaliyeti dinlemek usulüne üstün tutan bu yeni mektep sistemi terbiyede büyük bir inkılâp yapmıştır.

Lincoln mektebini — Kolombiya Darülfünununa merbut hususi mektep — ilk ziyaretinde bir çok arkadaşlarım gibi ben de hayrette kalmıştım. En asri mektep şöhretini kazanan bu faaliyet ve gürültülü iklimi bir mektepten ziyade bir fabrika ve san'atlar atelyesine benziyordu. Her fert bir iş ile meşguldu. Köşede üç dört çocuk üzerinde haftalar sarf ettikleri küçük motorbotun ikmaline çalışıyorlardı. Çocuklardan bazıları tahta kesiyor, bir kaç madeni techizatla meşgul, diğer bir kısmı da boya, mefruşat ve radyo işlerinde uğraşıyorlardı. Her kesde büyük bir alâka, şevk ve memnuniyet hisleri görülmüyordu. Yeni mektepte can ve başla çalışan ve meşguliyetten vakitlerinin nasıl geçtiğini bilmiyen mes'ut çocukların daima civil-daşlıkları duyulur.

Muallimler ancak ihtiyaç vukuunda müşavirlik vazifesini görüyor ve her hangi bir müşkülâtı gene talebe ile münakaşa suretiyle hallederek faaliyete doğru bir mecra temin ittikten sonra başka

bir tezgâha koyuyordu. En ziyade dikkat edilen nokta talebeye müşkülâtlarını - İn-direct guidance - Bilvasıta delâlet - usulü ile göstermek ve bu suretle talebenin müs-tekil ve (creative - yaratıcı) yetişebilmelerini temin etmektedir. John Devvey terbiyede delâletin ancak (Proper guidance - icabında ve yerinde delâlet) suretiyle olmasını tavsiye ediyor. Yeni mektep esas, teşkilât, felsefe ve ruhiyat itibariyle eski mektepten tamamiyle ayrılmıştır. Yeni mektebin en büyük rolü talebeye (Initiative - teşebbüs) ruhunu verebilmesidir.

Yeni mekteplerde (Free discipline - serbest disiplin) vardır. Eski mekteplerde talebe uzun sıralarda sessiz, belki de korkak oturur, muallimlerinin her sözünü her kelimesini bilâ şek ve şüphe itiraz etmeden kabul ve emirlerine körükörüne itaat ederlerdi. Anlayamadıkları cihetin izahını tekrar talep etmek havslarının almadığı bir şeyi ret veya her hangi bir hususata kendi orijinal düşüncelerini beyan etmek cesaretini göstermek kabil olmazdı. Menhiyat boyunduruğu altında benliği ezilen çocuklarda mekteplerine karşı isyankâr bir ruh çalkanırdı. Çocuklar bir kaç mahdut kitap ve muğlâk satırlar arasında mahpus kalırlardı.

Mektep hiç bir zaman hayat için hazırlık değil fakat daima hayattan bir kısım olmalıdır. Orada yapılan her işin, okutulan her mevzuun ameli kıymeti ve her günkü hayatla bir münasebeti ol-

malıdır. Yeni mektep umumi hayatın küçük bir köşesi, çocukların boyunda bir atelye, bir tezgâhtır. Burada genç ruhlar inkişaf bulur, fikir ve beden ahenktar bir suretle tekâmül eder. Burada esrarengiz bir hayat için hazırlık görülmez; fakat hayatta her zaman işittiğimiz kabili istimal bir vasıta meydana getirmekle meşgul tatlı çekiş sesleri duyulur. Geniş odalar zıya, hava ve neş'e ile doludur. Duvarlar çocukların eserleri olan renkli tablolarla süslüdür. Portatif sandalyeler üzerinde kımıldayan, daima canlı ve faal vücutların harareti münakaşaları bu çocuk yuvasını çınlatır. Burası bir dersane veya sınıf değil, burası çocuğun anlayışı ile münenasip ve ajuşuna şevk ile atıldığı bir muhit, çocuğun kendi dünyasıdır. Burada çocuğun ihtiyaçları, alâkası telkik ve tahkik edilir; kabiliyet ve istidadına muvafık bir mecra temin edilir. Bu suretle çocuk lâyık olduğu demokrasi içinde neşvü nema bulur. Yeni ve kuvvetli bir medeniyet için bu serbestiyi bu hakiki gençliğe bahş, terbiyenin esasını teşkil eder.

Ali Kemal

Kolombiya Darülfünunundan Mezun

YERLİ MALLAI EDEBİYATI

Türkiye bu gün hayati bir mes'eale karşısında bulunuyor. İktisadi muvazeneyi temin etmek için ihracatı fazlaştırmak, diğer taraftan da idhalâtı, nispeten azaltmak lazımdır.

Memleketimizde yetişen; memleketimizde yapılması mümkün olan giyecekten tutunuz da yiyeceğe kadar bir çok eşyayı şimdiye kadar hep hariçten getirtmiş bu suretle milyonlarca servetimizi yabancı ellere vermiş bulunuyoruz. Selahiyetimiz dahilinde olmadığı için işin iktisadi cihetlerini mütahassıslarına bırakıyorum.

Bu gün memlekette yerli malları için büyük bir faaliyet görülmektedir. Memleket dahilinde her hangi ameli kıymeti haiz bir faaliyet görüldüğü zaman bunu bir cihetten tetkik etmek kâfi gelmez.

Yerli malları hakkında umumi bir sefer berlik açmak lazımdır.

Yerli mallarını sevdirebilmek için yerli malları zihniyetini bilhassa genç nesilde kökleştirmek için matbuatın da kendi sahası dahilinde çalışması lazımdır.

İtiraf etmek lazım gelirse matbuatımızın bu husustaki faaliyeti henüz memnuniyetimizi mucip olacak bir halde değildir. İstanbulda bir yerli malları sergisi açıldı. Burasını binlerce insan ziyaret etti. Matbuat sütunlarında havadis kabilinden sergiye dair bir takım yazılar yazıldı. Fakat memleket ve bütün dünyaya Türkün bu yeni hayat hamlesini tanıtmaya bu kadar yazı şüphesiz ki kâfi gelmez...

Yakında Diyarbakırda de

Karataşta Akşam

Güneş gene vuruldu yandı gene ufuklarda batıya bir tül açtı rüzgâr bu akşam gine dağdan dağa dolaşan altın parıltılar var gene beyaz martılar kanat açtı engine

Dolaştı mor sular da altın kanatlı kuşlar Sahilde bir kaç kaya bu akşam gene yandı yine sular bu akşam gönülden vurulmuşlar hasta göğüslerinde sevgililer yıkandı

Her ağacın dalında rüzgâr biraz gezindi kanlı bir göğüs gibi güneş sulara indi toplandı tepelere yayılan kızıl saçlar

Bir gölge geziniyor altında ağaçların rüzgârlara takılan saçları darma dağın Onun böyle her akşam da kışlarında yaş var.

Hâşim Nezihi

bir yerli malları sergisinin açılacağını işidiyoruz. Fakat bu husustaki malûmatımız sathi bir gazeta havadisinden ileri geçemiyor. Gönül ister ki: matbuatımız bu hususta tetkiklerde bulunsun, hikâyecilerimiz, şairlerimiz yerli malları için kalem oynatsınlar.

Biz, bu gün bir « Renaissance » devri yaşamaktayız. Avrupada Renesans nasıl bir intibah ve yenilik yaptıysa ve bunun neticesi olarak nasıl Avrupanın her tarafında iskolasizimin, dini tesirlerin, kilise zihniyetinin yerine san'atın, ilmin, edebiyatın ve nihayet hayatıyatın feyz ve ışıkları gelmişse bizde de bu san'at ve iktisadiyat intibahı bu şekilde Rensans yapacaktır. Bu intibah tesirini şüphesiz ki hayatımızın her safhasında

rolünü oynayacaktır. Millete yerli mallarını sevdirmek ve milletin kalbinde bir yerli malı imanı tesis edebilmek için san'atkarlarımızın harekete gelmesi lazımdır. Hayati meseleleri ehemmiyete almayan, milletin istiklâl yollarını nurlandıracak hadiselerden müteessir olmayan bir edebiyat; hasta ve noksan bir edebiyattan ibarettir. Bizden sonraki nesil bu günün edebi karabetlerini tetkik ederken memlekette bu san'at reformunun ana hatlarını kuvvetle görebilmelidir.

Bir taraftan tarihi malûmata istinat ederek dedelerimizin giydikleri elbiselerin ozamana nazaran en güzel bir örnek olduğunu; harpte kullandığımız silahlarınk endi tezgâhlarımızda yapıldığını; hele yemeğe, içmeğe ait her

seyin bu memleket mahsulâtından olduğunu yazarken diğer taraftanda memleketimizde yetişen bir kısım mevadın bütün dünyada birinciliği kazanmakta olduğunu tekrar tekrar san'at çerçeveleriyle süslemek suretiyle yazmalıyız.

Bulgarlar yerli mallarını kullanmak ile, yerli mallarını sevdirmek için elbirliğiyle çalışmakla mükemmel bir san'at eseri vücutte getirebilmişlerdir.

Soviyet Rusyanın inkılap-tan sonraki san'at terakkisinde Rus san'atkarlarının hizmeti pek büyüktür.

Edebiyat, yalnız aşk yalnız hayalden ibaret değildir. San'atkar, ruhları heyecana getirmek için her fırsattan istifade etmesini bilendir.

Bursa ipekleriyle süslü bir gelin manzarası, yerli malzemesiyle yapılmış ve her tarafında milli mimarinin hututu görülen bir Türk Ocağı, yerli elbiseleriyle ufu-klara dolu dizgin atını koş-turan acar bir suvari, yerli mallarından yapılmış elbiseleriyle baloda görülen insanlar ve bu balonun ihtisamı, şen yuva kurmak isteyen iki gencin hayat şartlarından birini daima ve daima yerli malları kullanmasına dair olması şairlerimize, hikayecilerimize hülâsa san'atkar-larımıza bir ilham menbai olabilir.

Mekteplerimiz, milli müesseselerimiz fennî zaruretler müstesna olmak üzere yerli mallarının revaçlı bir istih-lâk derneği olmalı, sermayedarlarımız yerli malları kaynağının coşmasına bütün varlıklarıyla çalışmalıdır.

Ocaklarımız hiç olmazsa ocaklıların yerli mallarını kabullanması için daha mü-s-mir faaliyete girişmelidir.

Yerli malları bu gün bir çoklarımız tarafından gelip

Yavuz için

Açıl Yavuz engine
Türkün göğsü kabarsın!
Şu coşkun sular yine
Seni hasretle sarsın!

O heybetli halinle
Bir az gurur ver bizel
Sevgili hilâlinle
Çık Yavuz Akdenize!

Kalpleri hasret dolu
Seni bekleyenler var:
Bir yanda Anadolu,
Bir tarafta Adalar!

Akdenizde görün bir!
Artık âciz değilsin!
Senin karşında dünki
Kölelerin eğilsin!

Açıl Yavuz engine,
Türkün göğsü kabarsın
Şu coşkun sular yine
Seni haerelle sarsın

1929 İzmir:

Süleyman Sıddık

geçici bir heves şeklinde ve yahut fantazi bir hareket olarak ediliyor. Halbuki bu bir mefkûre işidir. Bir aşk bir san'at meselesidir. Her aşk ve her mefkûre heyecan ve yorulmak bilmiyen bir çalışmak ister.

Yerli malları edebiyatı bu gün bizim için bir memleket meselesi, bir hayat meselesi nihayet bir san'at ve Türk irade ve kabiliyeti meselesidir.

Hikmet Turhan

BEDİİ BİR MUSAHABE

[1]

— Sinaat nedir — gayesi ve vazifesi nedir? — Milli bir Türk sinatkarı nasıl olur — Bizde sinat nasıl anlaşıl-mıştır. — Halkle sinatkar arasındaki geçimlilik — Sina-at vasıtasıyla iktisat ve intihabın temini —.

Meşhur Fransız Bediyyat-çısı « Üjen Veron » in en klasik bir tabiriyle [Sinaat: Bedii zevkle bedii Heyecanın te'min ve ifadesidir.] biraz daha tafsilât vermek lâzım gelirse: [Sinaat: gerek Hatlar, şekiller ve renklerin manidar imtizaç ve ahenkleriyle, gerek hususi vezinlere tabi bir takım hareketler, sesler ve kelimelerle harice nüfuz eden bir te'essür ve teheyhücün tezahür ve tecellisidir.] diyor.

Bunu biz daha senbolik ve müşahhas bir tarzda ifade edebiliriz:

— Sinaat: ezelden yaratılmış ve müteselsilen dağ dağ yükselen zirvesi sisler ve bulutlarla örtülü yalçın kayalardan mürekkep beşeri bir abidedir... Her sinatkar asırlardanberi bu yalçın kayalıkların içinde gizlenen esrarı keşfetmek aşkıyle, bu muazzam abidenin huzurunda çö-melmiş, âdeta dinî bir vâc içinde; ancak birer noktasını yontuyor, tezyin ve ikmale çalışıyor!..

Bu öyle harikulâde bir

[1] Bu musahabemiz İzmir Erkek Lisesinin son sınıfında yapılmıştır. M. T.

abide, ki; kimi kaidesini, bacaklarını, kollarını, memelerini, kimi rüzgârlara fırtınalara karşı gelen sert göüsünü uzun saçlarını, ve kimi çeliktenden bir yay gibi gerilen amudu fikarisin yontuyorlar!...

Büyük üstatlar, bu abidenin (Pilatique) güzelliğini yaratırken, büyük dahilerde, bu beşeri aleme bir kuvvet, azamet, halâvet, zarafet, asabiyet ve ilah gibi bir takım hayati keyfiyetleri ifadeye çalışıyorlar!...

O fevkalbeşer abide belki ilelebet tamamlanamayacak ideal bir eserdir. Muazzam bir kıbledir.

Bu muazzam kitle, insanla beraber yaratılmış ve insanlarda insaniyet hissi baka ve şeref buldukça ebediyete kadar gene insanlarla beraber yaşıyacaktır.

İşte bu surtle doğan ve yaşayan sinatın terakkisi bazan tetrici tekâmül ve bazanda âni sıçramalarla, kuvvetli hamlelerle inkişaf eder. Bu bedii inkişafa yardım eden ancak, rekabet ve beşri bir ibdadır.

Sinatkarın vazifesi: ruhun karanlık dehlizlerini aydınlatan ve gittikçe derinleştiren O ilâhi nuru yakalamaktır, ve sinat âleminde hakiki kahraman odurki: ruhun ona mütemadi ve esrarengiz yollarında şaşırmadan — Prometenin arza ateşi getirdiği gibi — oda ruh diyarından hakikat ve güzelliğin nurun, esrarını keşfederek sinatkarane bir ifadeyle bizim de

ruhumuzu aydınlatandır!..

O halde bu izahata göre milli bir sinatkârda odurki: asırların ızdırıp, sefalet, açlık, zulüm, riya, şehvet ve hamakat bataklıkları içinde milletin asil ruhunun da gizlenen ihtiyaçlarını, elemelerini, arzu ve ihtirslarını; kendi ruhunun samimi renkleriyle tevhit ederek ifade edendir. İşte milletini böyle bir sinatkâr eseriyle teselli edebilir. « Bu milli sinatkarın eseri milletin intibaha teşvik eder.

Bugün Fransa kendi medeniyetini Senayii nefisesinin servet ve tekâmülüyle kazandığını itiraf ediyor. Ve bununlada müftehirdir. Ve medeniyetin resanelini ancak senayii nefisesinin bekasiyle kaim olacağına iman etmiştir.

Meselâ Fransızların büyük ressamlarından (Horus Verne) nin (Jorisin müdafaası) namındaki tablosu, Fransız gururu, Fransız şecaati ve Fransız tarihinin elemli fakat şanüşerefle geçen günlerini bu canlı tablo kadar ebedileştiren hangi tarih kitabı vardır. Ve yine Fransız Heykeltıraşlarından (Firansuva rot) in (Etuval) takızaferinin cephesi ve yapılan (Marsey yez) kompozisyonu; Fransızların istiklâl ve müdafai vataniyeyi bundan daha canlı temsil edecek bir esere az tesadüf olunur!..

Fransanın eşğine ayak basan düşmanı koğmak için bütün fransızların hücumunu « Vatan! » denilen mukaddes mefkûrenin peşinde hücum eden fransayı (Ey Vatan evladı! silaha sarıl ve hücum!)

deye kükreleyen fransayı bu dahiyane eserle ve güzel ifade edilmiştir..

Görüliyoruzki kudretli ve milli bir sinatkâr — milli bir imana sahip olduğu takdirde — bütün cihanı, insanların şuur ve iradelerine de eseriyle hâkim olabiliyormuş!.. »

Binanaleyh bu milli mefkûreyle yaratılmış bir sinat eseri insan zekâsının en (ulvi bir idealıdır!..)

Bu idealda beşeri seadetlerin menbaıdır. İdeal aşkıyle yanan sinat aşıkları bu ilâhi membadan kana kana içerler... Ve her yudum onlara şifa, kuvvet ve kudret bahşeder.

En pirimitik devirlerden on sekizinci asra kadar artistin ve sinat eserinin; mensup olduğu cemiyetler içinde âdeta ilâhi bir rolü vardı.

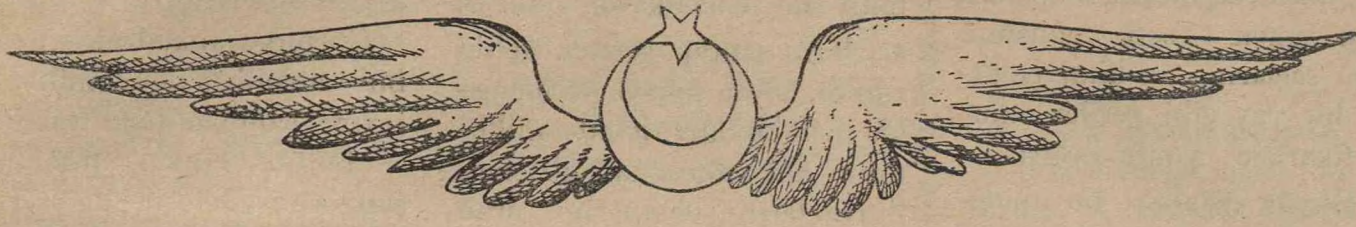
(İngiliz müverrihi «Vels»: eski kabilelerde şairlerin gitmemes için ihtiyaten gözleri kör edilirdi.)

Diyor.

Son zamanlarda gördüğümüz sinat eserleri? şeniyet ve samimiyetten inhiraf ederek zengin amatör zevklerini tatmin etmek ve zamanının adamlarını memnun etmek veyahut — maymunluktan ibaret olan modanın elinde bir oyuncaktır.

Vaktaki heykel ilâhi ve füsunkâr vasfını kaybederek bir bahçe veya evin bir cephesinin süsü oldu..

Vaktaki mukaddes rejim riya, şehvet ve alkol kokan salon duvarlarının boşluklarını kapatarak örtü olan Bedii ve asil raks, bar eğlencesi

Resmiye..

*Kartal gibi heybette süzülürken göklerde
Şimdi bir yara oldun gönüllerde kanadın
Gözüm, gönlüm arıyor (Resmi) seni her yerde
Dünya sena dar geldi başka âlem aradın*

*Ufkumuzda güneştin senden doğdu fazilet
Bu vakitsiz gurubun bilmem nedir sebebi ?
Senin baharlarına çekeceğiz biz hasret
Goncasında açarken solan pembe gül gibi*

İzmir: 3 / 9 / 1929

Ali Gök Alp

haline düştü.

Musiki; alköliklerin behimi ihtiyaçlarını tahrik edici bir morfin vazifesini görmektedir.

İçin ifadesi olan ve kalpten kalbe akan kudretli bakır şiir; yüzü pomatlı ve uzun saçlı ahmak gençle; burnunun ucunu göremiycek kadar mağrur hasta bir kızın arasında şehvet vasıtası olan.. mariz insanlar vakit vakit « şiir » namı altında yazılan bu hezeyanları okuyarak sinirlerini gıcıklayıcı bir kokain gibi istimal etmektedirler.

Bu suretle asil şiir bugün eski füsunu kaybediyor.

Bundan sonra halkla sınaat-kâr ve sınaatla şe'nîyet bir birlerine yabancıdır..)

Sınaatkâr hiç bir devirde bir kaç asırdanberi hayat ve cemiyet içinde münferit, yabancı, fakir ve münzevi kalmamıştı. Denilebilirki her sınaatkâr şimdi kendi vatani içinde birer menfidir!..)

(Bu tahammülü müşkül iztiraba rağmen çalışmağa mecbur kalan hakiki ve içli sınaatkârların fırtınalı ruhlarındaki korkunç facialarını görmek ve nihayet mefkûre ve san'at aşkı uğrunda şehit düşen bu mukaddes kurban-

ların hayatlarını öğrenmek isterseniz onların tercümeihallerini ve esrarlarını tetkik etmek ve mensup oldukları cemiyetlerle mukayes etmek lâzımdır!..

Diğer taraftan sınaatın ezeli şifasından ümidini kesen zavallı halkta gittikçe maddileşmektedir.)

Maddi rahat ve behimiye-tini inkişaf ettirmekten başka bir şey düşünmüyor. Halbuki, behimi inkişafın tekâmülü ve mutlak hürriyeti ancak hayvana nasip olmuştur. Onlar ne kadar uğrasılırsa uğraşsınlar buna mutlak su-

Sanayide tahdit

Türk san'at hayatı yeni inkişaf ediyor, kapitülasyonların yaşamağa imkân vermediği sınaî teşebbüsler, inkilaptan sonra hayat ve kuvvet buldu. Muhitte yer yer esashi hamleler var.

Yeni gümrük tarifesi ise, iktisadi hayatımızın en ziyade san'at sahasında feyzini gösterecektir. Ancak şurasını kemali sarahatle söyleyelimki bu kadar tetbir, bu feyz ve inkişafın temini yolunda ihtiyar olunduğu halde memleketin kudretinden fazla olması da o derece muzir ve felaketli olacaktır.

Sınaî istihsalâtımızın Türkiye ihtiyacından artanını beynelmilel piyasaya arz etmek mecburiyetindeyiz. Ve maliyet itibariyle, büyük san'at memleketlerinden cüz'i bir farkın; imkânı olmadığı halde lehimize olduğunu kabul etsek bile harioi kredi teşkilâtımızın noksanlığı daha pek çok rette muvaffak olamazlar. Bilakis insani cevherlerini izale etmekle uakut ederler..

İşte halkle sınaatkâr arasındaki bu örkünç anlaşılmamazlığın izahını muhterem üstadım Ahmet Haşim Bey efendiye terk ediyorum. Esasen ma'ruzatımın bir kısmını — talebesi olmakiğim münasebetiyle — kendilerinden istifade ve istinae etdim.

Ressam ve Muallim

M. Turgut

— bitmedi —

seneler bizi o sahalardan geri atacaktır.

Tabiatın munhasıran vatanımıza bahşettiği rakipsiz mahsüllerimizden sırf bu kredi teşkilâtının darlığı ve noksanlığı yüzünden istifade edemediğimiz meydandadır.

Şu halde, bizim kanaatımıza göre, san'at inkilâbının daha başında iken memlekette bir programın hakim olması lâzımdır.

Mamlekette Arpanın, Üzümlün, Pamuğun iyi olmak şartıyla fazla istihsalı ne kadar faydeli ise sınaî mamulâtımız için keyfiyet aksinedir. Mahsullerimizdeki fazlalık umran, refah doğurduğu halde san'at mamulâtının ihtiyaçtan fazlasında felaket ketirecektir.

Ziraî istihsalâtın fazlalığı tahakkuk ederse o tarlayı başka mahsule çevirmek her zaman mümkündür. Fakat sınaî işlerde büyük sermayelerle kurulan fabrikalar ne maksat için yapılmış ise daima onu çıkarmağa mahkûmdur.

Bir Çiftlik sahibi mahsulün kıymetine göre her sene istihsalâtını artıracak insan unsurunu muhitten bulur ve istediği zamanda bunu kolaylıkla iade eder, Halbuki fabrikacılıkta uzun senelerde tahsil ve tecrübe ile elde edilen mütahassıs ameleği yetiştirmek lâzım geldiği gibi hiç iş olmasa veya azda olsa onu muhafaza etmek zarureti var-

dır. Fabrikanın faaliyetinden büsbütün ümit kesilmedikten sonra bunların her günkü masrafından tasarruf yapılmaz.

Ziraatte toprağın bir iki sene dinlenmesi istikbal için bir bereket vadettiği halde san'at hayatı bnnun aksinedir. Ufak bir tevakkuf san'atta neticesi vahim arızalar doğurur. Çünkü: sınaî mamulâtın müşterilerinde daima hissiyata istinat eden bir tercih hakkı vardır.

Reklamcılığın daima beslediği bu ruhî halet, ufak bir ihmal ile derhal başka mecralara dökülür. Müşteri bir bulamadığı bir malın artık daima bulunmiyaçağına hüküm eder.

Bizzat fabrikalar: işlemediği halde muhafaza edilebilmek için yine mütahassıs ellerin daimi ihtimamına ve itinasına muhtaçtır ki buda masrafla olur.

San'at hayatı daima bir yeniliğe doğru koşar, her gün yenisi icat edilmekte olan vesait, bir fabrikanın bünyesini mütemediyen inkişaf ettirir. Bir müddet işlemeyen bir fabrika ise yeniden işlemeğe karar verdiği gün, ne kadar geri kalmış ise o nispette ağır bir yenilenme yükü altına girer.

Buraya kadar izah edilmek istenilen nokta şudurki; şimdiye kadar alışığımız

ziraat hayatını, san'at hayatı ile kıyas edemeyeceğiz. San'at faaliyetinin arkasında büyük uğurumlar vardır. Telâfisi güç ve bazan gayrı mümkün akibetler daima sınaî müesseseleri tehtit edecektir.

Bizim burada zikretmek istediğimiz akibet; makalemize verdiğimiz unvanında izah edeceği veçhile beynelmilel piyasalara sevkedemeyeceğimiz mamulâtın ihtiyaçtan fazlalığıdır.

Bunun yegâne çaresi olarak da memlekette bir (Sınaî tahdit) sisteminin tatbikini düşünüyoruz. Eczahanelerimizi tahdit ettiğimiz zaman nasıl memlekette sıhhati uğrunda hürriyet ve serbesti kavaidini yine kendi lehimize takyit etmiş isek iktisadî sahadada vatanın hayat unsuru olan serveti millîyi korumak için her türlü kayda ittiba etmek lâzımdır.

Faşist İtalya bu tahdidi bizzat matbuatta yapmışırki (Hukuku beşer beyannamesi) taraftarlarınca bu hürriyete veda etmekten başka bir şey değildir. Halbuki kırk milyon nüfuslu ve bir çok Şairler, Mucitler, Muhteriler yetiştiren ve medeniyetin ön saflarında yürüyen İtalya, bunu fikrî bünyesinin sıhhati ve selâmeti namına şükranla kabul etmiştir.

Şu halde mutahassıs bir zümre veya kongre; memleketin tabiatını, nüfusunu, beynelmilel mevkiini ve müstakbel inkişafını nazarı itibara alarak bir program tanzim etmeli ve demeliki:

«Şu ve şu fabrikalar şu kadar kudrette olmak sar-

Nefret

*Mor halkalar içinde, baygın bakan bu gözler;
Bin hileyle her kalbi çalıp yakan bu gözler;
Bana, hiç süzülmesin, bana sakın gülmesin,*

*Canavarca sırtan bu zehirli dişlerin,
Kıpkızıl, şehvet kokan, kanlı, kirli dişlerin;
Bir insan kalbi değil, bir hayvan kalbi yesin*

*Yalancı bir melâlla yüzüme bakma sakın
Nankör bir kedi gibi sokulma bana yakın
İstemem ifrit gibi ayaklarında yatma*

*Sivri turnaklariyle her gün mezar kazdığın
Her gün bir kaç yaranın defterine yazdığın
Mülevves ellerini artık bana uzatma*

*Kapkara vicdanında eğer duygu olsaydı,
Mor halkalı gözlerin saf yaşlarla dolsaydı,
Sefil.. diye bir hitap işidirdin derinden..*

*Ağla ey sefil kadın merhametimin yok sana,
Taş gibiyim karşında, durmayıp ağlasana
Vicdanının pasları buşansın gözlerinden..*

M. Nuri

20 Ağustos 1929:

tiyle şuralara kurulabilir. Ve bu fabrikalar şu kadar sene müddetle devlet kontrolü altında şu kadar karla çalışacak ve o müddet zarfında rakip bir fabrika tesis edilmeyecektir.»

Ancak bu suretledirki bütün kudretimizi, birbirimizden haberimiz olmiyarak israf etmekten kurtulabiliriz. Bunu bir misal ile ifade edelim: İzmirdeki un fabrikalarının fazlalığı ehemmiyetli zararlara sebep olmuşken, İzmir hinterlandında yer yer

yeni fabrikalar kurulmaktadır. Bunun içinde harice dehşetli paralar veriliyor. Memlekette ihtiyaçtan fazla tesisat varken ziraî sahalarda ki darlığa rağmen kudretimiz bu meşbu sahada israf olunuyor.

Şu halde yine tekrar edelim: Sanayimizi tanzim edecek esaslı bir programa ve bunu tatbik edecek kanunlara ihtiyacımız mutlakdır.

Kemal Turan

YENİ MEKTEPLERDE TEDRİS USULLERİ

— 8 —

RIYAZİ DERSLER

Müşahede tecrübe usulleri riyazî tedrisatada tatbik edilmektedir. Zahirî zor ve abus görünen kakikatta meçhulün taharrisi, faaliyetle buluş hazzı, netayici sezmek, bulunan mutalaları maddileştirmek gibi en derin insani hislere cevap veren bu şubeye çocukların ne büyük bir alâka ile koştukları görülür.

A) Müşahede ve tecrübeler:

Tabii ilimlerde olduğu gibi riyazî ilimlerde de müşahede ve tecrübe usulleri mesafe, ölçü, büyüklük, hareket mefhumlarının teşekkülüne kabili tatbiktir. Filhakika bu sahada da çocuğun ruhunu hesabı, hendesi, cebri mefhumlara nüfuz ettirmek için âlemi hariciye, onun muhtelif eşyasına müracaat etmek imkânı vardır.

B) Riyazî faaliyetlere alıştırma:

Canlı ve kolay anlaşılabilir bir tedrisat için mücerret tarifler, muğlâk kaideler tamamen kaldırılmıştır. Bu kaideler riyazî mutayata verecek eşyayı kullanmakla tedricen çocuk tarafından keşfedilir. Diğer taraftan bu mutalar daima çocuğu ihata eden haricî ve müşahhas âlemden intihap edilir. O halde burada hesap için hesap yoktur. Adetlerle haddi zatında birer gaye imişler gibi değil, fikirlerimizi ifade eden, ihsasları

tamamlıyan, haricî eşyayı tefsir ve tercüme eden birer vasıta gibi karşılaşmalıdır.

Yeni mekteplerde riyazî dersler diğer tedrisat şubelerine bağlıdır. Çocuk her yerde adet mutalarını istimal etmek fırsatını bulur. Müşahedelerle birlikte bu tatbikatın tenevvuu ile istimali hangisi olursa olsun mefhumların faydasını çocuğa anlatır. Çocuğun, mektebin hayatı esas olmak üzere her vasıta, her mevzuda hesap vardır.

C) Hendes ve cebir:

Hesap dersine raptedilmek suretiyle hendese, cebir küçük eyniflardan itibaren çocuklara gösterilir. Müşahhas, munis, anlaşılması kolay bir tedrisat ile çocuğa hendese nazariyeleri, cebir ifadeleri tamamiyle his ve idrak ettirilir. (Laisant) ile (Meray) bu şubelerin tedrisatını tamamiyle ayanî ve bedihî bir şekle koymuştur. Bu hususta (Curves) denilen ve (Bedals) yeni mektebinde kullanılan meşhur İngiliz usulünü zikretmek lâzımdır. Bu usul, renkleri kutular içinde terkip etmek esasına müstenittir.

Madam (Truan Beroche) tarafından tedris ve ikmal edilmiştir. Bu risale İsviçrede (Morges) muallimlerinden (Albert Truan) tarafından Fransızcaya tercüme edilmiştir.

D) Elişleri:

Elişleri riyazî tedrisata rehberlik eden ve buna ait bilgiler dairesini tedricen genişleten en kımetli âlettir. Mukavva, kesme işleri, bahçe tanzimi faaliyetleri hendesinin; hesabî mefhumların, âşarî usullerin ameli tatbikat fırsatlarını veren en canlı vesikalardır.

Hareket edererek hesap yapmak, tartarak, ölçerek hendese öğretmek çocuğu bilhassa alâkadar eder. Bu hususa dair elişleri bahsinde misaller zikretmiştik.

F) Satış evi, atelyelerin muhasebesi, talebe taavün şirketi:

Daha evvel zikrettiğimiz bu içtimai teşkilâtın her biri riyazî dersleri amelileştirir, şahsî ve maşerî müsmirriyetli öğretir. Hulâsa çocuğun (hesabî bir hayat yaşama) sına müsait olur. Satış evlerinde, talebe taavün şirketinde, atölyelerin muhasebesinde geçen temettu, faiz, iskonto, taksim ameliyeleri, eşyayı ticariye fiyatlarının bilinmesi, hesap defterlerinin tntülması, hulasa bu teşkilâtın hayatı hakikisinde daima mevcut olan sayısız muhasebe muamelâtı hesabî ameliyata müspet ve birinci derecede canlı bir alâka manası verir.

G) Yüksek riyazî bahisler:

Başlangıçta riyaziye ted-

risatının müşahhas, şe'nî, canlı kadrolar içinde verilmesi bu şubenin yüksek bahisleri için malûmata luzumu olan sıhhat, vuzuh ve salâbeti verir. Ancak bu sağlam temeller üstünde çocuk ve sonra mürahik-yaşının, zihni inkişafının müsaade ettiği nisbette - muntazam muhakeme teselsüllerinde, tecridi ve şematik tasavvurlarda usanıp yorulmaksızın tedricen yüksek riyazi tettebbulara girebilir.

Şu kadar ki bu noktaya vasil olmak için, acele etmiyerek çocuğun mantıkî fikirlerini rapt ve telif edecek, riyazi amelîyatın inceliklerini kavriyacak, akli sırfın hasbî mesaisine alâkadar edecek bir zihni kemal seviyesine mazhar olmasını beklemek icap eder. Bu iş te sabırla, zamanla olur.

Bidayette çocuk zekâsı için bedihî, canlı vasıtalarla müşahhas hayata raptolunan, dikkat ve muhakemesi kudretinin inkişafı ihmal edilmemeksizin tedris edilen riyazî dersler, çocuğu en emin ve en vazih bir şuur ile mücerret hakikatlerin idrakine doğru götürür.

Ahmet Hikmet

Tecrübelerim

Tecrübelerime mevzu olacak noktalar şunlardır:

- 1 — « Sıhhat ve güzellik dreneği »
- 2 — « İyilik ve tasarruf derneği »
- 3 — « Kütüphane derneği »
- 4 — « Mahkeme hey'eti »
- 5 — « Ruhî tetkikler »
- 6 — « Konfranslar, istimzaç »

**

- 1 — « Sıhhat ve güzellik derneği ».

Vazife aldığım mektepte uhdeme son sınıf verildi.

Bir kaç günümü talebe — nin — umumî mahiyette — tetrîsi ve terbiyevî müktesbatının tetkikine hasrettim.

Ders cihetinden takip edeceğim veçheleri tayin etmeğe çalışırken esas olan, « umumî terbiye » ye dair neler yapılması lâzımgelceğini ve bunda muvaffak olabilmek için hangi yollardan gitmenin muvafık olacağını düşünmeğe başladım.

İlk günlerde karşılaştığım manzara şu idi:

Talebede sıhhate, temizliğe, kıyafete karşı derin bir « lâkaydı » vardı.

Talebenin kıyafeti çok gayri muntazam ve temizlikten aridi.

Hiçbirinde boyunbağı yoktu. Çoğunun ceketi düğmesiz,

çorapları düşük, ayakkapları boyasızdı. Şapkaları ters giyenler bile varpı. Sabahları aç karnına Kestane yiyen talebe az değildi. Ben bu vaziyet karşısında ilk işimin talebemde « Sıhhate, temizliğe, kıyafete » karşı « itiyat » lar yaratmak, yani onlara « Sıhhî terbiye » vermek olduğunu hissettim. Ancak bu ihtimamsızlık benim sınıfıma mahsus olmadığı, umum talebeye şamil olduğu için alınacak tetbirlerin müşterek olmasını temin maksadıyle arkadaşlarımla müdaveleî efkârda bulunmak lüzûmuna kani idim. Kıymetli arkadaşlarımla yaptığımız bir içtimada fikirlerimizi teşrih ve alınması icap eden tetbirleri zikrettim.

Meslektaşlarım fikrimi muvafık buldular ve alınması lâzım gelen tertibata beni memur ettiler. Ben bir taraftan tertibatla meşgl iken diğer taraftan [bilhassa kendi sınıfımın talebesini, tesisini tasavvur ettiğim « Sıhhat ve güzellik » derneğinin semere verebilmesi için tenvire çalışıyordum.

Kıyafetleri üzerinde konuştuk; temizlik etrafında görüştük; canlı misallerle zararlarını mukayese ettik. Sıhhî mecmualardan istifade ederek (yemek zamanlarını, yenecek ve yenmeyecek şeyleri, çalışma zamanlarını ve müddetini,

bir hastalık vukuunda alınacak basit fakat çok lüzumlu tetbirleri » uzun uzadıya konuştuk. Bu suretle bir (ihzar) devresi geçirdik. Çünkü birdenbire çocuklara: « Gelin! sizinle bir sıhhat ve güzellik derneği kuracağım » demenin ve derhal teşebbüse girişmenin ehemmiyetli bir semere veremeyeceğine kani idim.

Binaenaleyh bu faideli « hazırlama » devresini geçirdikten sonra bir Pazartesi günü öğleden sonra talebemi topladım, fikirlerini yokladım. Talebemde sıhhate, temizliğe, kıyafetin tanzimine karşı umumî bir «temayül» müşahede ettim. Çocuklar lisani halleriyle âdeta « muallim Bey! biz sağlığını korumak, kıyafetimizi düzeltmek, temizliğe riayet etmek hususunda tam bir kanaat besliyoruz; bunu bir şekle raptediniz » demek istiyorlardı. Ben bu arzuyu sezdikten sonra Amerika terbiyecileri tarafından tatbik edilen ve neticesinden sitayişle bahsedilen « terbiyevî » çareyi tatbika karar verdim. Mustafa Rahmi Bey efendinin « Sıhhat dernekleri » namıyla tercüme ve neşrettiği küçük fakat kıymetli bir risaleden mülhem olarak tatbikine karar verdiğim tetbir şu idi:

« Sıhhî öğüt » ler namıyla matbu bir karne. Bu karnenin içinde numaralarla tespit edilmiş sağlık öğütleri. Sonunda: « Yukarda yazılı öğütlere tamamiyle riayet edeceğimi taahhüt ederim ».

İmza

Bu esasları tespit için ta-

lebemin öz fikir ve arzularından istifade etmenin kıymetini müdriktim.

Binanaleyh maksadımı izah ettikten sonra fikir taatisine başladık. Çocuklarımdan bir çoğu musahabeye iştirak ediyor ve « muallim bey! boyun bağı takalım; dişlerimizi fırçalayalım; tırnaklarımızı temiz tutalım.. » tarzında fikirlerini izhar ediyorlardı. Ben lâzım gelen notları aldıktan, kendi fikirimi de ilâve ettikten sonra dokuz madde etrafında toplanan « Sıhhî öğüt » leri talebeme okudum. Bunları matbaada bastıracağımızı, herkese birer tane vererek muhteviyatına riayet talep edeceğimizi söyledim.

Hepsi içerden gelen bir hamle ile muvafakat cevabı verdiler. Karnelerin tab'ını talebeden biri üzerine aldı.

SIHHÎ ÖĞÜTLER

1 — Mektep efendisine yakışır bir şekilde temiz ve düzgün gevineceğim.

2 — Her sabah dişlerimi fırçalayacağım.

3 Haftada bir defa mutlaka yıkanacağım.

4 — Gündüzden havalandırılmış bir odada en az sekiz saat uyuyacağım.

5 — Yemeklerimi ağır ağır yiyerek, çiğniyeceğim.

6 — Tatlı ve yemişlerimi daima yemekten sonra yiyeceğim.

7 — Derslerime yemekten en az bir buçuk saat sonra çalışmaya başlayacağım.

8 — Boş zamanlarımda havası saf yerlerde oyniyacak bedenî terbiye talimleri yap-

cağım.

9 — Her ay boyumu ve sıkletimi ölçerk noksanımı tamamlamağa çalışacağım.

**

Hatıra kabilinden arzede-yim:

Amerika terbiyecileri tarafından tertip edilen karnelerdeki öğütler (10) maddeden ibarettir. Ben bazı denişiklikler yaptım. Meselâ: (Her sabah bir bardak süt içeceğim) yerine (yemeklerimi ağır ağır yiyeceğim) maddesini ikame ettim. Bu suretle tatbik kabiliyeti az olan maddenin bais olacağı menfi tecellilere set çekmiş olduk.

Sonra benim terip ettiğim karneye daha bazı ilâveler yapılabilir. Meselâ: her nasılsa unutulmuş olan (tırnaklarını temiz tutacağım; yerlere tükürmiyeceğim) gibi...

**

Karnelerin basılması onbeş gün sürdü. Muallim arkadaşlarımla bu sahada takip edilmesi icap eden esasları evvelce kararlaştırdığımız için onlar da bu zemin üzerinde faaliyet gösteriyorlardı. Nihayet karnelerin tab'ı bittikten sonra umumî bir toplanmada müessir telkinlerde bulunduk; karneleri talebelerimize dağıttık ve umum muvacehesinde maddelere harfiyen riayet edeceklerine dair söz aldık, imzalarını attılar...

Muallim

M. Ekmel

— bitmedi —

9 Eylül

Girdiğimiz ayın dokuzunda İzmir; kurtuluşunu tes'it edecektir. Şehirde bunun için hummalı bir faaliyet vardır. Bütün cemiyetle, müesseseler ve mektepler; Türkün bu kurtuluş gününde her sene daha taze olarak duyduğu neş'e ve meserreti ifade edecek bir çok şeyler hazırlamaktadır.

Bu husustaki tafsilâtı gelecek nushamıza bırakarak iki kıymetli muharririmizin ihtisaslarını sütunlarımıza dere edeceğiz:

9 EYLÜL.

15 Mayıs 1919 dan 9 Eylül 1922 e kadar geçen üç sene dört ay Türk tarihi için üç buçuk asırlık heyecan ve vak'alarla doludur. Bu zaman içinde Türk vatanı İzmirin adında en hazin timsalini buldu, ve Gazi Türk ırkının irade ve kuvvet timsali oldu.

15 Mayısta düşman nasıl İzmir'i işgal etmişti? 9 Eylülde İzmir'i nasıl terketti. Büyük okyanusların meddi cezri gibi 15 Mayısta İzmir'den Türk iradesi, gerilerde aldığı hızla 9 Eylülde taşarak, köpürerek, ilerliyerek önüne gelen yabancı unsurları Akdenizin ötesine kadar sürmüştü. Bu kudretin menbaini üç buçuk senede büyük halâskârın yedisinden yetmişine kadar kadın, erkek, bütün Türk kanlarına zerkettiği iradede aramalı.

İzmirin işgali günü basan karanlık 9 Eylülde fecirlerin en parlağı ile nihayet buldu. Üç buçuk senelik bir geceyi üzüntülü bir rüya gibi kendi kendemize oğullarımıza anlatıyoruz. Ondan sonra doğan büyük ışığın akisleri daima başımızı aydınlatıyor.

İzmir, en bilmeyenimize bile, vatanın ne demek olduğunu öğreten bir yerdir. Dedğimiz gibi, senelerce, gözümüzde ve görlümüzde tüten vatan sanki ondan ibaretti. Onun işgal edildiği gün kan-

İzmir bayrağına kavuştu

Onlar Akdenizden bir dalga gibi İzmir'e atıldılar.

Biz Kordondan bir kızıl dalga gibi Sakarya boyuna atıldık.

Vatanın üstünde ölüm ve zulüm küf rengi bir dalga gibi dört sene köpürdü.. ve süpürdü.

İzmir ialdıklarından yedi dakika sonra ilk şehidimizi verdik: Miralay Fethi denilen tarihin en aziz şehidini...

İzmiri aldığımızdan yedi sene sonra da ilk defa «**İzmir'e doğru**» diye haykıran barut sesli **Mustafa Necti** yi kaybettik.

Bu iki büyük ölünün arasında geçen zaman zarfında iki cana can krtıcı tesellimiz vardır, biri tam manalı bir şeref ve zaferle bir ak dalga gibi dönüşümüz, öteki de tam manalı bir kat'iyetle tam istiklalimize kavuşumuzdur. Vebilhassa bu günkü 9 Eylülde de Büyük Yaratıcı başımızda ve içimizdedir.

Dokuz Eylülde ulaşıncaya kadar ne oldu, ne geçti, ne yıkıldı ve ne yapıldı? Bunlar

kırmızı bayrağımızı ilkdefa simsiyah gördük. Onun kurtulduğu gün hilali, tam gördük. Onun kurtulduğu gün hilal, tam yerinde parladı.

On sene evvel bizi temsil eden bir bayrağımız vardı, ondansonra bu timsalin yanına iki mukaddes daha yükseldi:

için şair ne diyecek bilemem, sadece o, şiri bekliyorum. Edip ne yazacak keşfedemem, sadece o edibi gözleyorum. Tarihçi ne düşünecek malûmatım yok, sadece o müverrihi kolluyorum.

Bildiğim şudur: Türk milleti Gazi denilen «**O kızıl saçlı zafer kartalı**» şeklinde ve Gazinin kuvveti o gelik miğferli, gelik kalpli Türk neferile Türk zabiti simasında tecelli etti.

Sakaryadan Akdenize ve Ergeneden Furata kadar her şey ve hepsi birer 9 Eylül için dövuştü.

Toroslarda tüten namlıların sesleri Murat dağlarını inletirken her kalp bu gün için çarptı. Bugün üç büyük vazifemiz vardır: Şehitlerimizi yât, gazilerimize minnet ve inkılap yolunda büyük bir hamle daha...

Dokuz Eylülün üç denize göğüs veren Türkiye için manası şudur: Gelecek sayısız asırların her dokuz Eylülünde biz varız.

Aka Gündüz

Gazi ve İzmir. Bunlardan her üçüne çevrilen kem bir nazar devlete, halka ve vatana döndürülmüş bir silahtır, ki hepsi aynı şiddetle mukabele görür.

İzmirin kurtuluşunda Türkiyenin halâsını hürmet ve sevinçle selamlıyoruz.

Faruk Nafiz